

BATI EDEBİYAT AKIMLARI

EDEBİYAT AKIMLARI

Edebi akımlar, aynı görüşte olan sanatçıların bir araya gelerek, belirledikleri ilkeler doğrultusunda yapıt ortaya koymalarıyla ortaya çıkmış edebi anlayışlardır.

HÜMANİZM

- ✓ İnsana değer vermek esastır.
- ✓ Tabiatı Tanrı yaratmıştır düşüncesi kabul edilmiştir.
- ✓ İnsanı sevip onu yüceltme esastır.
- ✓ Dante bu düşüncenin temsilcisidir.

1. KLASİZM

- ✓ 17.yy ortalarında Fransa'da ortaya çıkan, Yunan ve Latin edebiyatları geleneğine bağlı bir edebiyat akımıdır.
- ✓ Bu akım 17. yüzyılda Fransa başta olmak üzere bütün Avrupa'ya yayılmıştır.
- ✓ Akla ve sağduyuya değer verirler.
- ✓ Gerçeğe benzerlik, en önemli kurallardan biridir.

- ✓ Yalnız seçkin ve olgun insanlar ele alınmış, bunların da dış görünüşleri değil sadece ruh halleri incelenmiştir.
- ✓ Erdemli ve ahlaklı olan verilmeye çalışılmıştır.
- ✓ Sanatçılar, eserlerinde kendi kişiliklerini gizlemişlerdir.
- ✓ Sanat için sanat görüşünü savunurlar.
- ✓ İnsan dışındaki her şey ihmal edilmiştir.
- ✓ Eserlerde biçim kusursuzluğuna önem verilmiştir.
- ✓ Tiyatroda üç birlik kuralına uyulmuştur.
- ✓ **Bu akımın en önemli temsilcileri:** Moliere, Corneille, Racine, La Fontaine, La Bruyere, Daniel Defoe, Boileau, Malherbe, Madam De La Fayette, Fenelon, Bousset
- ✓ Türk edebiyatında ise Şinasi ve Ahmet Vefik Paşa'dır.
- ✓ Şinasi'nin La Fontaine'den; Ahmet Vefik Paşa'nın da Moliere den yaptığı çeviri ve adapteler klasisizmi edebiyatımızda tanıtmıştır.

2. ROMANTİZM

- ✓ 18. yüzyılın sonlarında klasisizme tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Konular eski Yunan ve Latin edebiyatı yerine Hıristiyanlıktan tarihten ve günlük yaşamından alınmıştır.

DERS

- ✓ Akıl yerine duygulara ve hayallere önem verirler.
- ✓ Sanatçılar kendi eserlerinin kişiliklerini gizlemezler.
- ✓ Sanat toplum içindir görüşünü benimsemişlerdir.
- ✓ Tabiat önemlidir. Gözlem ve tasvire önem verilir.
- ✓ Konular işlenirken iyi, kötü, doğru, yanlış gibi karşıtlıklardan yararlanırlar.
- ✓ Üç birlik kuralı terk edilir.
- ✓ **Temsilcileri:** Voltaire, Shakespeare, Lord Byron, Goethe, Schiller, Jean Jacques Rousseau, Chateaubriand, Madame de Stael, Lamartine, Victor Hugo, Aleksandre Dumas Pere, Alfred de Musset, Aleksandre Puşkin.
- ✓ Türk edebiyatında ise Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Abdülhak Hamit Tarhan, Recaizade Mahmut Ekrem (şiirde)

3. REALİZM (GERÇEKÇİLİK)

- ✓ 19.yy'ın ikinci yarısında Fransa'da romantizme tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Konu gerçekten alınır. Olay ve kişiler yaşanan ve yaşayan kişilerin benzerleridir.
- ✓ Kişilerin ruhi davranışlarını etkileyen onların kişiliklerini çizen çevre ve ortamın tanıtılmasına önem verilir.

- ✓ Betimlemeler yazarın gözüyle yapılmaz kahramanın gözüyle yapılır.
- ✓ His ve hayale kapılmadan toplum gerçeklerini olduğu gibi yansıtır.
- ✓ Sanat için sanat görüşünü savunurlar.
- ✓ Hikâye ve Romanda uygulanır.
- ✓ **Temsilcileri:** Gustave Flaubert, Stendhal, Honore de Balzac, Daniel Defoe, Charles Dickens, Hemingway, Turgenyev, Çehov, Gorki, Gogol, Tolstoy, Dostoyevski.
- ✓ Türk edebiyatında ise; Recaizade Mahmut Ekrem (roman ve öyküde), Samipaşazade Sezai, Mehmet Akif Ersoy, Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Ömer Seyfettin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar.

4. NATÜRALİZM (DOĞALCILIK)

- ✓ 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış bir akımdır.
- ✓ Realizme tepki olarak doğmamış, aksine realizmi daha da ileri götürmüştür.

- ✓ İnsan kişiliğini anlatabilmek için soya çekim yasalarından ve toplum biliminden yararlanmışlardır.
- ✓ Romanlarda kahramanların portreleri ince ayrıntılarına kadar vermişlerdir.
- ✓ Yazar eserde kişiliğini gizlemişlerdir.
- ✓ Natüralist sanatçılara göre gözlem ve tasvir önemlidir.
- ✓ Eserlerinde hayatı bütün yönüyle anlatırlar.
- ✓ Natüralist sanatçılara göre; toplum büyük bir laboratuvar, insan deney konusu, sanatçı da bilim adamıdır.
- ✓ Dil her seviyedeki insanın anlayabileceği bir düzeyde tutulmuştur.
- ✓ Sanat toplum içindir anlayışı doğrultusunda eserler verilmiştir.
- ✓ **Temsilcileri:** Emile Zola, Guy De Maupassant, Alphonse Daudet, John Steinbeck, Goncourt Kardeşler.
- ✓ Türk edebiyatında ise; Hüseyin Rahmi Gürpınar, Nabizade Nazım, Beşir Fuat

5. PARNASİZM (ŞİİRDE GERÇEKÇİLİK)

- ✓ Fransa'da realist yönetimi benimseyen şiir akımıdır.
- ✓ Şiirde şair kişiliğini gizlemiştir.
- ✓ Şair kendi kişisel duyguları ve tutkuları yerine, dış dünyadaki gözlemlerini, değişik doğa görünümelerini nesnel bir tutumla anlatmıştır.
- ✓ Yunan-Latin kültür ve mitolojisine geri dönmüştür.
- ✓ Genelde geçmiş zaman işlenmiştir.
- ✓ «Sanat için sanat» görüşü benimsenerek şiirde biçim olgunluğuna büyük önem verilmiştir.
- ✓ Toplumsal konulara fazla yer verilmemiştir.
- ✓ Gözleme önem verilmiştir.
- ✓ Salt güzel olana ulaşma amaçlanmıştır.
- ✓ Türk edebiyatında ise; Tefik Fikret, Cenap Sahabettin, Yahya Kemal önemli temsilcilerindendir.

6. SEMBOLİZM (SİMGECİLİK)

- ✓ 19.yy'ın son çeyreğinde ortaya çıkmıştır.
- ✓ Parnasizme tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Sembolistlere göre; nesnelere olduğu gibi anlatmak mümkün değildir, nesnelere değişerek anlatılabilir.
- ✓ Şiirde anlam açıklığından kaçınmışlardır.
- ✓ Şiirde sembollerden bol bol yararlanmışlardır.
- ✓ Onlara göre şiir anlaşılacak için değil, hissedilmek içindir.
- ✓ Şiirde alaca karanlık üzüntü ve ay ışığı, gün doğumu, gün batımı gibi belli belirsiz varlıklar görüntüleri yansıtmışlardır.
- ✓ Şiirde müzik her şeyden önce müzik ilkesini savunmuşlardır.
- ✓ «Sanat için sanat» görüşünü benimsemişlerdir.
- ✓ Dil herkesin anlayacağı seviyede değil oldukça ağırdır.
- ✓ **Temsilcileri:** Baudelaire, Mallarmé, Arthur Rimbaud, Paul Verlaine, Paul Valéry, Edgar Allan Poe
- ✓ Türk edebiyatında ise; Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Cenap Sahabettin

7. EMPRESYONİZM (İZLENİMCİLİK)

- ✓ Sembolizmin uzantısı sayılabilecek bir edebiyat akımıdır.
- ✓ Edebiyat ve resimde ortaya çıkarak bütün güzel sanatları etkilemiştir.
- ✓ Empresyonistler, varlığın gerçek ve nesnel yanını değil, sanatçıya uyandırdığı izlenimleri anlatma amacını gütmüşlerdir.
- ✓ Onlara göre bu izlenim, sanatçıdan sanatçıya değiştiği için, ortaya konan sanat yapıtı, onu ortaya koyanın kişiliğini yansıtır.
- ✓ Yapıtlarında kendi iç dünyalarını dile getirdikleri için, çevreyi saran evrene ve dış dünyaya karşı ilgisizdirler.
- ✓ Duyularımızın dış evreni bize olduğu gibi değil, onun gerçek görünüşünü değiştirerek ulaştırdığı kabul edilmiştir.
- ✓ Mizaha yönelik söz konusudur.
- ✓ **Dünya edebiyatında temsilcileri:** Rainer Maria Rilke, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud
- ✓ Türk edebiyatında ise; Ahmet Haşim, Ahmet Muhip Dıranas ve Cenap Şahabettin'dir.

8. EKSPRESYONİZM (DIŞAVURUMCULUK)

- ✓ Natüralistlerin doğayı olduğu gibi kopya etmesine ve empresyonistlerin dış izlem bağımlılıklarına tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Sanatçılar, kendi içlerine kapanıp kendilerini gözlemlemiş, iç gözleme önem vermişlerdir.
- ✓ Bireyin en gizli yönlerini açığa vuran bir anlatım yolu kullanılmıştır.
- ✓ Yapıtlarda, fantastik ve korkunç olaylar anlatılmıştır.
- ✓ Amaç, insanların ruhsal durumlarının ortaya konmasıdır.
- ✓ **Dünya edebiyatında başlıca temsilcileri:** Franz Kafka, Thomas Stearns Eliot, James Joyce

9. KÜBİZM

- ✓ 20. yüzyılın başında empresyonizme tepki olarak ortaya çıkmış ve daha çok, resimde kendini göstermiştir.
- ✓ Yazın alanının da, özellikle şairler, ressam Picasso'nun da etkisiyle bir anlayış geliştirmişlerdir. Buna göre şairler, dış dünyayı izleyip olup bitenleri iyi saptamak zorundadır.

- ✓ Onlara göre dünyadaki küçük olayları ve anlamları yakalamak gerekir.
- ✓ "Söylenmemiş olanı", "görülmemiş olanı" gün ışığına çıkarmak, aklın değil düş gücünün yapacağı iştir.
- ✓ Varlığın, dış görünüşüyle birlikte iç dünyasının betimlenmesi amaçlanmıştır.
- ✓ Sanatçılar, anlatımı canlı kılmak için, yapıtlarında duygularla olayları karıştırarak yansıtmışlardır.
- ✓ **Dünya edebiyatında temsilcileri:** Apollinaire, Max Jacob, Jean Cocteau, Blaise Cendrars

10. DADAİZM (KURALSIZLIK)

- ✓ 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Tristan Tzara adlı gencin etrafında toplanan bir grup şair, dadaizmi kurmuşlardır.
- ✓ Düzensiz sözcük ve imgelerin kullanıldığı bu akım, Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkıcı ortamda düş kırıklığına uğrayan aydın ve sanatçıların bir başkaldırısı olarak doğmuştur.
- ✓ Bir başka deyişle iki dünya savaşı arasında varlık gösteren ve toplumu uyuşukluktan kurtarma çabası güden bir hareketidir.

- ✓ Aklın hiçbir değerinin olmadığı söylenmiş, hiçbir şeyin doğruluğuna ve varlığına inanılmamış, her şeye kuşkuyla bakılmıştır.
- ✓ Dil ve estetik kuralları bir yana bırakılarak kuralsızlık ilkesi benimsenmiştir.
- ✓ Kelimeleri rasgele kullanmak suretiyle oluşan şiirlere denir.
- ✓ **Temsilcileri:** Tristan Tzara, Breton, Aragon

11. SÜRREALİZM (GERÇEKÜSTÜCÜLÜK)

- ✓ Realizm, natüralizm ve parnasizm akımlarına tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Freud'un "psikanaliz kuramı'nın edebiyata uyarlanmış biçimidir.
- ✓ Akımın bilgi ve esin kaynağı olan Freud'a göre, insanoğlunun dış dünyadan edindiği alışkanlıklar, istekler bilinçaltında toplanır. Bu istekler düş, rüya, yarı rüya durumunda çözülerek ortaya çıkar.
- ✓ Anlatımda kopukluklar, rastlantılar vardır.
- ✓ Noktalamaya yer verilmez.

- ✓ **Temsilcileri:** Andre Breton, Louis Aragon, Paul Eluard, Philippe Soupault, Rene Char
- ✓ Türk edebiyatında ise; Orhan Veli ve arkadaşları, Cemal Süreyya, İlhan Berk (İkinci Yeniciler), Oktay Rifat

12. FÜTÜRİZM (GELECEKÇİLİK)

- ✓ 20. yüzyılda ortaya çıkmış, makineyi ve hızı edebiyata taşıyan edebiyat akımıdır.
- ✓ I. Dünya Savaşı başlamadan ortaya çıkan bu akım, "geçmişten kopuşu, yenilik ve değişikliğe yönelişi" ilke edinmiştir.
- ✓ Geleceği makineleştiren sanattır.
- ✓ 20.yy. başında Marinetti tarafından kurulmuştur.
- ✓ Fütürist sanatçılara göre; geçmişin sanat değerlerini bırakmalı ve yeni anlatım biçimleri bulmalı.
- ✓ Makinalaşma çalışmaları kutsallığı savunulmalıdır.
- ✓ **Temsilcileri:** Marinetti ve Mayakovski
- ✓ Türk edebiyatında ise: Nazım Hikmet

13. EGZİSTANSİYALİZM (VAROLUŞÇULUK)

- ✓ Egzistansiyalizm, kökü İlkçağ Yunan felsefesine kadar uzanan bir felsefe sistemidir.
- ✓ İkinci Dünya Savaşı'nın son yıllarında bağımsız bir felsefe olarak ortaya çıkmıştır.
- ✓ Felsefe ve edebiyat alanında en önemli temsilcisi ve kurucusu Jean Paul Sartre'dır.
- ✓ Bu akıma göre, insan kendi özünü kendisi seçer. Bu görüş şöyle özetlenebilir: "Var" olma "öz" den önce gelir; yani, insan önce dünyaya gelir, var olur, ondan sonra olmak istediği gibi olur.
- ✓ İnsan kendi değerlerini kendi oluşturabileceğini bilmelidir.
- ✓ İnsan bütünüyle özgür olmalıdır.
- ✓ **Temsilcileri:** Jean Paul Sartre, Albert Camus, Andre Gide, Samuel Beckett, Franz Kafka

KONU TARAMA SORULARI

1. 19. yüzyılın ikinci yarısında romantizmin aşırı duygusallığına tepki olarak ortaya çıkmış bir akımdır. Bu akımda, duygu ve hayaller yerini, toplum ve insan gerçeklerine bırakır. Konular gerçekten alınır. Yaşanan ve gözlenen gerçek bütün çıplaklığıyla anlatılır. Bunun sağlanması için gerektiğinde anket gibi bazı sanat dışı yöntemlere bile başvurulmuştur.

Bu parçada sözü edilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Klasizm
- B) Parnasizm
- C) Natüralizm
- D) Egzistanyalizm
- E) Realizm

2. Aşağıdaki sanatçı – akım eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Recaizade Mahmut Ekrem – Realizm
- B) Namık Kemal – Romantizm
- C) Hüseyin Rahmi Gürpınar – Natüralizm
- D) Tevfik Fikret – Realizm
- E) Cenap Şahabettin – Sembolizm

KONU TARAMA SORULARI

3. Şiiri sessiz bir şarkı olarak tanımlamışlar ve müziği şiirin amacı durumuna getirmişlerdir. Onlara göre şiir düşüncelere değil duygulara seslenmelidir; çünkü şiir bir şey anlatmak için yazılmaz. Şiirde anlam kapalı olmalıdır ve herkes kendince yorum getirebilmelidir. Sözcüğün anlam değerinden çok müzikal değeri önemlidir. Anlam kapanıklığı ve farklı çağrışımlar yaratabilme amacı, bol bol mecaz ve istiarelerin kullanılmasına yol açmış, dolayısıyla dil de ağırlaşmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda sözü edilen akımın temsilcilerinden biridir?

- A) Tevfik Fikret
- B) Ahmet Haşim
- C) Orhan Veli Kanık
- D) Halit Ziya Uşaklıgil
- E) Nabizade Nazım

4. Bu akımı benimseyen sanatçılar, bu anlayışın tabiatta olduğu gibi insan yaşamı için de geçerli olduğunu savunmuşlardır. Bu yaklaşımla pozitif bilimlerle sanatı birleştirmeye çalışmışlardır. İnsanın fizyolojik özellikleri üzerinde durmuş; insanı irsiyet (soyaçekim) ve genetik özellikleriyle ele almışlardır. Ayrıca sosyal çevrenin insan üzerinde yaptığı etkileri de derinlemesine araştırmışlar, bir anlamda kendilerini bilim adamı, toplumu laboratuvar, insanı da deneme, inceleme aracı olarak ele almışlardır.

Bu parçada sözü edilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Natüralizm
- B) Realizm
- C) Parnasizm
- D) Klasizm
- E) Romantizm

KONU TARAMA SORULARI

5. Fransa'da şiir türünde ortaya çıkmış bir akımdır. Şiirdeki gerçekçilik diyebileceğimiz bu akım, bir anlamda realizmle natüralizmin şiirdeki sentezinden oluşmuştur. Bu akımı benimseyen sanatçılar, şiiri salt biçim olarak görürler. Bu nedenle biçim güzelliğini her şeyin üstünde tutarlar. Yine aynı nedenlerle ölçü ve uyağa çok önem vermişler, ritmi ön plana çıkarmışlardır. Sözcüklerin bir arada kullanılmasından doğacak müziği de şiir için gerekli görmüşlerdir.

Bu parçada sözü edilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Natüralizm
- B) Kübizm
- C) Parnasizm
- D) Klasizm
- E) Egzistanyalizm

6. Önce resimde sonra edebiyatta etkili olmuştur. Sembolizmin uzantısı sayılabilir. Sembolizmdeki imgeler ve nesnelere farklı anlamlar yükleme bu akımda yoktur. Dış dünyanın, sanatçının iç dünyasında bıraktığı izlenim anlatılır. "Güzellik kapalıdır." ve "Sanat sanat içindir." anlayışı benimsenmiştir.

Yukarıda sözü edilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Realizm
- B) Parnasizm
- C) Egzistanyalizm
- D) Empresyonizm
- E) Dadaizm

KONU TARAMA SORULARI

7. Resimde ortaya çıkmış, edebiyata yansımış, en çok şiirde etkili olmuştur. Dış dünyadaki nesnelere sadece görünen yanlarını değil, görünmeyen yanlarını da o nesnelere yalnız şimdiki zamandaki hallerini değil, geçmiş ve geleceğini de yansıtmaya çalıştılar. Eşyayı üç boyutlu ve geometrik şekillerde göstermeye çalışırlar. İnsanın dış görünüşüyle birlikte duygu, hayal ve isteklerini de yansıtmak isterler.

Yukarıda sözü edilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sürrealizm
- B) Egzistansiyalizm
- C) Kübizm
- D) Dadaizm
- E) Fütürizm

8. Bu akımı benimseyen sanatçılara göre duyularımız bize dış dünyayı olduğu gibi değil, değiştirerek ulaştırır. Şiir gerçeği değil, gerçeğin bize ulaştırdığı izlenimi yansıtır. Şiir anlaşılacak için değil, duyulmak ve hissedilmek içindir. Şiirlerde mecaz, imge ve semboller kullanılmıştır. Kızıl akşamlar, mehtap, alaca karanlık, sararan yapraklar, hüznü veren renkler şiirde dekor olarak kullanılmıştır.

Bu parçada sözü edilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Realizm
- B) Parnasizm
- C) Sembolizm
- D) Empresyonizm
- E) Romantizm

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net

E | canlı
dershane
.net